

Nr 283.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker; given Stockholms slott den 16 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med chefen för folkhushållningsdepartementet:

Till anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker ha 1939 och 1940 års uttima riksdagar under fonden för förslag till statsverket anvisat vardera 5 miljoner kronor å tilläggsstater till riksstaterna för budgetåren 1939/40 och 1940/41. Dessa medelsanvisningar ha avsett att underlätta lånefinansieringen av den under krisen erforderliga utvidgningen av sulfitspritproduktionen. Anslagsmedlen ha använts för utlämnande av lån enligt Kungl. Maj:ts bestämmande åt företag, som med aktiebolaget Vin- & spritcentralen träffat avtal om uppförande av nya eller utvidgning av äldre spritfabriker samt om leverans av sulfitsprit från dessa.

Rörande villkoren vid ifrågavarande låneverksamhet och huvudgrunderna för de i samband därmed träffade leveransavtalen får jag hänvisa till den redogörelse, som lämnats vid anmälan av förslag om äskande av nyssnämnda anslag å tilläggsstat för innevarande budgetår (proposition nr 58).

Av de anvisade medlen ha numera genom av Kungl. Maj:ts beviljade lån disponerats 9,325,000 kronor, och endast 675,000 kronor stå sålunda till förfogande för ytterligare kreditgivning.

De beviljade lånen avse till ett belopp av 7,700,000 kronor uppförande av nya spritfabriker eller anläggningar i samband därmed och till ett belopp av 1,625,000 kronor utvidgning av äldre fabriker. Lånen till nyanläggningar framgå av följande sammanställning:

Bolag	Ny spritfabriks- anläggning i	Lånebelopp kronor
Mo och Domsjö AB	Domsjö	1,500,000
»	Hörnefors	1,250,000
Skönviks AB	Ortviken	1,400,000
AB Robertsfors	Robertsfors	1,000,000
AB Mölnbacka-Trysil	Forshaga	1,350,000
Billeruds AB	Jössefors	1,200,000.

Lån till utvidgningar ha beviljats åt Bengtsfors sulfitaktiebolag med 600,000 kronor, Billeruds aktiebolag med 475,000 kronor och Svartviks aktiebolag med 550,000 kronor för utbyggnad av spritfabrikerna vid respektive Bengtsfors, Slottsbron och Svartvik.

De nya spritfabriksanläggningar och de utvidgningar av äldre fabriker, till vilka lån sålunda beviljats, ha beräknats erhålla en sammanlagd normal tillverkningskapacitet av 19.3 miljoner liter 95-procentig sprit och en maximal tillverkningskapacitet av 25.9 miljoner liter. Härjämte har träffats avtal — utan samband med statslån — med Uddeholms aktiebolag om en utvidgning av spritfabriken vid Skoghall, motsvarande en ökning av normalkapaciteten på 1.4 miljoner liter och en ökning av maximalkapaciteten på 1.8 miljoner liter 95-procentig sprit. Den hittills avtalade, pågående utbyggnaden av sulfitspritfabrikerna representerar sålunda en ökning av normalkapaciteten på över 20 miljoner liter och en ökning av maximalkapaciteten på närmare 28 miljoner liter 95-procentig sprit. Vid framläggande för 1939 års urtima riksdag av förslag till utbyggnad av sulfitspritproduktionen (proposition nr 45) beräknades de dåvarande 20 spritfabrikernas produktion vid full drift inom sulfitfabrikerna uppgå till omkring 35 miljoner liter 95-procentig sprit. Den avtalade utbyggnaden torde sålunda betyda en kapacitetsökning för landets sulfitspritfabriker på åtminstone 60 procent.

Kontraktförslag om ytterligare fem nya spritfabriker föreligga nu, vilka förslag av aktiebolaget Vin- & spritcentralen genom skrivelser den 2 april och 13 maj 1941 underställts Kungl. Maj:ts prövning. De ifrågasatta nyanläggningarna, som avse uppförande av spritfabriker i Köpmanholmen, Mackmyra, Hissmofors, Järpen och Munkedal, beräknas motsvara en sammanlagd normalkapacitet av 5.8 miljoner liter 95-procentig sprit och en maximal

produktionskapacitet av 8.3 miljoner liter. De i kontraktsförslagen förutsatta statslånen till dessa nyanläggningar belöpa å sammanlagt 3.7 miljoner kronor.

Enligt vad Vin- & spritcentralen meddelat ha vidare förhandlingar om uppförande av nya spritfabriker förts med ytterligare fyra företag. Dessa torde kunna antagas representera en sammanlagd normalkapacitet på över 4 miljoner liter och ett lånebehov av statsmedel på över 3 miljoner kronor.

Den fortsatta utbyggnad av landets sulfitspritfabriker, som nu ifrågasättes, måste ur ekonomisk synpunkt väcka betänkligheter. Anläggningskostnaderna äro för närvarande höga och ovisshet råder åtminstone för starkmassans del om möjligheten av en bibehållen massaproduktion såsom underlag för sprittillverkningen. Det är att beklaga, att ett stort antal företag först nu, vid rådande försämrade förutsättningar för nyanläggningar av spritfabriker, skola ha funnit omständigheterna motivera en utbyggnad för spritleverans i enlighet med de i december 1939 fastställda allmänna avtalsgrunderna.

*Departements-
chefen.*

För landets ekonomiska försvarsberedskap är emellertid en ytterligare ökning av sulfitspritproduktionen av så stort värde, att även investeringar, vilkas betydelse för tillgodoseende av föreliggande behov är tveksam och som äro förbundna med extraordinära kostnader, kunna anses böra komma till stånd. Den överdimensionering av produktionskapaciteten på ifrågavarande område som redan föreligger och genom de ifrågasatta investeringarna skulle ytterligare ökas kan, när beredskapsbehoven minskats, möjligen tänkas nyttiggjord genom en utbyggnad av den kemiska industri som arbetar med sprit såsom utgångsmaterial.

De företag, med vilka kontraktsförslag nu upprättats, ligga ur produktions-synpunkt något olika till. Vid somliga av företagen tillverkas starkmassa, vid andra åter lättblekande massa, silkesmassa eller papper. Avsättningsmöjligheterna för dessa skilda tillverkningar — och därmed för spritframställningen — torde under avspärrningen vara att bedöma rätt olika. Vid en avvägning mellan ekonomiska och försörjningspolitiska synpunkter kunde synas rimligt att fortsättningsvis begränsa avtalen om nybyggnader till de fabriker, som under avspärrningen synas ha de bästa möjligheterna att vinna avsättning för sin huvudprodukt. Den jämkning i investeringarnas totala omfattning som därav skulle bli följden skulle dock innefatta en i sammanhanget rätt oväsentlig ekonomisk fördel.

Därest en fortsatt utbyggnad av spritindustrin anses motiverad, erfordras, såsom framgår av vad tidigare anförts, ytterligare medel till lån för anläggningarna. Om samtliga de fabriker, om vilka mera ingående förhandlingar ägt rum, skola komma till stånd och möjligheten för vissa ytterligare anläggningar anses böra hållas öppen, torde medelsbehovet kunna beräknas till 8 miljoner kronor. Jag förordar, att förslag förelägges riksdagen om anvisande av ett anslag för ändamålet av denna storlek. Vid anslagsprövningen erhåller riksdagen tillfälle att taga ställning till frågan om den omfattning vari den statligt understödda investeringsverksamheten på området bör fullföljas.

Det nya anslaget bör äskas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under fonden för förlag till statsverket.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till *Anläggningskapital för nya sulfitsprittfabriker*, å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket, anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 8,000,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Hammarskiöld.